

Monety

– 350-lecie obrony Jasnej Góry –

nominał	20 zł
metal	925/1000 Ag
stempel	lustrzany
średnica	38,61 mm
masa	28,28 g
wielkość emisji (nakład)	69.000 szt.

Awers: Z prawej strony wizerunek orła ustalony dla godła Rzeczypospolitej Polskiej, z lewej strony półkołem napis: RZECZPOSPOLITA POLSKA oraz oznaczenie roku emisji: 2005.

Z prawej strony orła napis: 20/ZŁ. Na tle stylizowanego fragmentu Klasztoru Ojców Paulinów na Jasnej Górze w Częstochowie napis: „Tutaj zawsze byliśmy wolni” / JAN PAWEŁ II. Pod lewą łapą orła znak mennicy:

Rewers: Na tle stylizowanego fragmentu sztychu Johanesa Bensheimera „Oblężenie Jasnej Góry przez Szwedów w 1655 r.” z prawej strony stylizowany wizerunek Ojca Augustyna Kordeckiego z obrazu z końca XVII wieku. U góry półkołem napis: 350-LECIE OBRONY JASNEJ GÓRY.

Na boku: Trzykrotnie powtórzony napis: CZĘSTOCHOWA 2005, rozdzielony gwiazdkami.

nominał	2 zł
metal	stop CuAl5Zn5Sn1
stempel	zwykły
średnica	27,00 mm
masa	8,15 g
wielkość emisji (nakład)	1.000.000 szt.

Awers: Wizerunek orła ustalony dla godła Rzeczypospolitej Polskiej, po bokach orła oznaczenie roku emisji: 20-05, pod orłem napis: ZŁ 2 ZŁ, w otoku napis: RZECZPOSPOLITA POLSKA poprzedzony oraz zakończony sześcioma perełkami. Pod lewą łapą orła znak mennicy:

Rewers: Na tle stylizowanego fragmentu sztychu Johanesa Bensheimera „Oblężenie Jasnej Góry przez Szwedów w 1655 r.”, z prawej strony stylizowany wizerunek Ojca Augustyna Kordeckiego z obrazu z końca XVII wieku. U góry półkołem napis: 350-LECIE OBRONY JASNEJ GÓRY, pod nim oznaczenie roku: 1655.

Na boku: Ośmiokrotnie powtórzony napis: NBP, co drugi odwrócony o 180 stopni, rozdzielony gwiazdkami.

24 sierpnia 2005 r. Narodowy Bank Polski wprowadza do obiegu monety, upamiętniające 350-lecie obrony Jasnej Góry, o następujących nominałach:

- 20 zł – wykonaną stemplem lustrzanym w srebrze;
- 2 zł – wykonaną stemplem zwykłym w stopie Nordic Gold.

Obrona Jasnej Góry w Częstochowie przed wojskami szwedzkimi, oblegającymi sanktuarium w listopadzie

i grudniu 1655 roku, należy do najbardziej doniosłych wydarzeń w polskiej historii. Oblężenie było jednym ze znaczących epizodów wojny, którą w lipcu 1655 roku rozpoczął przeciw Polsce król Szwecji Karol X Gustaw.

Wojnę polsko-szwedzką 1655-1656, w polskiej tradycji zwaną „potopem”, rozpoczęło wkroczenie w lipcu 1655 roku do Polski i na Litwę trzech szwedzkich armii, liczących około 55 tysięcy ludzi. Polska była osłabiona konfliktami zbrojnymi

Projektant monet: *Ewa Tyc-Karpińska*

Monety zostały wyprodukowane w Mennicy Polskiej SA w Warszawie.

Skład i druk: Drukarnia NBP

z Kozakami i Rosją, a morale polskiej szlachty było niskie. Szwedzi szybko zyskali przewagę militarną, a szlachta w większości dobrowolnie składała przysięgę wierności królowi Karolowi Gustawowi. Jeszcze w lipcu został zajęty Poznań, w początkach września Warszawa, a w październiku Kraków. Król Polski Jan Kazimierz schronił się na Śląsku i wydawało się, że losy wojny zostały przesądzone na korzyść Szwedów.

Jedną z twierdz na pograniczu Polski i Śląska, która nie została od razu zajęta przez wojska szwedzkie, była Jasna Góra.

Od średniowiecza sanktuarium na Jasnej Górze miało rangę ogólnonarodową i znajdowało się pod opieką polskich monarchów, którzy często tu pielgrzymowali. Po 1620 roku, z woli Zygmunta III Wazy, budynki sanktuarium znalazły się w obrębie regularnej twierdzy z czterema bastionami na narożach. Dzięki temu, a także dzięki załodze wojskowej, znacznej liczbie dobrych dział i systematycznie uzupełnianemu arsenałowi Jasna Góra była dobrze przygotowana do obrony. Przeorem i komendantem twierdzy był w tym czasie wybitny duchowny i zarazem znakomity organizator, obdarzony przy tym zdolnościami dyplomatycznymi, o. Augustyn Kordecki (1609-1673). Władze zakonu paulinów starannie przygotowały klasztor do obrony. Paulini zdecydowali się też na akcję dyplomatyczną i w końcu października 1655 roku zwrócili się do szwedzkiego feldmarszałka polnego Arvida Wittenberga z prośbą o gwarancję bezpieczeństwa dla klasztoru. Podjęli także decyzję o wywiezieniu na Śląsk, w obawie przed profanacją, cudownego obrazu Matki Bożej. Jednak staranie zakonników nie zapobiegło militarnej próbie zdobycia klasztoru przez Szwedów.

Obłężenie Jasnej Góry rozpoczęło się 18 listopada 1655 roku. Szwedzi dysponowali w sumie korpusem liczącym 2250 żołnierzy, ale ich działa nie miały zbyt wielkiej mocy. Załogę twierdzy klasztornej stanowiło 160 żołnierzy piechoty, 70 mnichów, 20 rodzin szlacheckich ze służbą oraz 50 puszkarzy, za to oblegani mieli co najmniej 24 działa, w tym 12 ciężkich. Klasztor był ponadto osadzony na litej skale, co praktycznie uniemożliwiało podkop. Na kronikę obłężenia składały się na przemian krótkie okresy ataku Szwedów i czas pertraktacji. Początkowo najeźdźcy chcieli przekonać obrońców o swoich dobrych intencjach i proponowali kapitulację na honorowych warunkach. Na szczęście paulini byli świadomi, że wejście Szwedów do klasztoru będzie oznaczać jego profanację i rabunek. O. Kordecki wysyłał więc kolejne delegacje i pisma, grając na zwłokę i opóźniając decyzję o poddaniu się. Potem bardziej otwarcie zaczął się przeciwstawiać szwedzkim żądaniom. Ataki na klasztor były początkowo mało groźne, z czasem – po sprowadzeniu ciężkich dział – stały się naprawdę uciążliwe. Szwedzi rozpoczęli też roboty minerskie. Obrońcy klasztoru nie tylko odpierali szturm i atakowali obóz szwedzki z dział, ale też przeprowadzali akcje zaczepne. Załoga klasztoru przeżywała chwile zwątpienia, jednak do ich pokonania nieocenioma okazała się niezłomna postawa przeora o. Augustyna Kordeckiego. Najcięższe chwile przeżyli paulini w ostatnich dniach obłężenia – w czasie świąt Bożego Narodzenia 1655 roku. Jednak wkrótce potem generał

Burchard Müller, widząc, że wojska szwedzkie ponoszą poważne straty, zdecydował się zwinąć oblężenie, co nastąpiło w nocy z 26 na 27 grudnia 1655 roku. Jasna Góra była uratowana.

Obrona klasztoru jasnogórskiego przed Szwedami była jednym z przełomowych momentów wojny, jeśli nie w sensie czysto militarnym, to na pewno psychologicznym. Dla Polaków targnięcie się na Jasną Górę było równoznaczne z targnięciem się na Matkę Bożą, na religię katolicką i tym samym na istotę polskości. Powodzenie obrońców było zaś widomym znakiem opieki Bożej nad polskim narodem. Wojna trwała jeszcze długo i zakończyła się ostatecznie podpisaniem pokoju w Oliwie w 1660 r., jednak jej losy rozstrzygnęły się wraz z bohaterską obroną narodowego sanktuarium.

Klasztor paulinów na Jasnej Górze w Częstochowie ufundował książę Władysław Opolczyk w 1382 roku. Złożony w darze przez owego księcia cudowny obraz Matki Bożej z Dzieciątkiem, przywieziony z Bełza na Rusi Halickiej w 1382 r., przyciągał rzesze pątników. Obraz namalowano techniką temperową na podłożu z trzech desek lipowych oklejonych płótnem. Jego wymiary wynoszą 121,5 x 81,5 cm.

Nie ma pewności co do czasu powstania oraz autorstwa wizerunku. Najnowsze badania pozwoliły na stwierdzenie, że obraz pochodzi z XIII wieku i pierwotnie znajdował się w ikonostasie bałkańskim. Pod obecnym malowidłem są ślady wcześniejszej ikony, wykonanej zgodnie z kanonami sztuki wschodniej.

W 1430 roku, podczas napadu rabunkowego dokonano świętokradztwa. Świadczą o tym blizny, pozostawione podczas XV-wiecznej renowacji. W 1717 roku, za pontyfikatu papieża Klemensa XI, odbyła się uroczysta koronacja obrazu. Od najdawniejszych czasów obraz Bogurodzicy przybierano klejnotami – wotami, złotymi blachami, insygniami królewskimi: koronami, sukienkami. Najstarsze wzmianki pochodzą z XV-wiecznego rękopiśmiennego odpisu „*Translacio tabulae*”; trzykrotnie też wspomina o nim wybitny polski dziejopis Jan Długosz.

Skuteczna obrona Jasnej Góry bezpośrednio przyczyniła się do niespotykanego wzrostu kultu maryjnego w Polsce i związania go na stałe z polską państwowością. Król Jan Kazimierz 1 kwietnia 1656 roku w katedrze lwowskiej obrał Matkę Bożą za swoją patronkę i uznał ją za Królową Korony Polskiej. Wkrótce tytuł ten został powiązany z Maryją Jasnogórską, której obraz w 1717 roku został – jako pierwszy poza Włochami – koronowany papieskimi koronami. Dla Polaków, aż do dzisiaj, pobożność maryjna i traktowanie Jasnej Góry jako narodowego sanktuarium to jedno z najważniejszych elementów narodowej tożsamości.

W obrazie jasnogórskim polski naród czci Najświętszą Maryję Pannę jako swoją Matkę i Królową. Ojciec Święty Jan Paweł II udekorował go najwyższą watykańską dystynkcją – Złotą Różą (1979) oraz złotymi koronami (2005). W 1982 roku powiedział:

„Pani Jasnogórska! Od sześciu stuleci weszłaś w naszą historię i pomagasz nam ją tworzyć, pomagasz nam zachować ciągłość i tożsamość”.

Obrona Jasnej Góry w 1655 roku szybko weszła do polskiej tradycji, między innymi dzięki opublikowaniu w 1657 roku przez o. Augustyna Kordeckiego dzieła o nazwie „*Nowa Gigantomachia*”, opisującego oblężenie. W późniejszych wiekach historia tego wielkiego czynu stała się inspiracją dla wielu dzieł literatury i sztuk plastycznych. Obecna, 350. rocznica obrony Jasnej Góry staje się okazją do prawdziwej lekcji tak potrzebnego nam wszystkim patriotyzmu.

*O. Jan Golonka OSPPE (Zakon św. Pawła Pierwszego Pustelnika)
Kurator Zbiorów Sztuki Wotywniej
na Jasnej Górze*

W związku z obchodzonym w 2005 roku jubileuszem 350-lecia obrony Jasnej Góry w Częstochowie przed najazdem szwedzkim realizowanych jest szereg przedsięwzięć artystycznych i naukowych, których celem jest kultywowanie wartości narodowych i patriotycznych. W realizację tych wydarzeń zaangażowani są szczególnie uczniowie częstochowskich szkół, instytucje kultury, artyści. Projekt jest skierowany zwłaszcza do młodych ludzi, którzy poznają historię Polski i Szwecji przez liczne wystawy, konkursy, prelekcje, a także filmy i Internet. Powołany komitet honorowy Jubileuszu składa się z przedstawicieli najwyższych władz kościelnych, państwowych, dyplomacji RP i Szwecji oraz naukowców, ludzi mediów.

Od listopada 2004 r. do końca 2005 r., każdego 18. dnia miesiąca podczas uroczystych niesporów i procesji eucharystycznej na Jasnej Górze niesiona jest zabytkowa monstancja – dar króla Zygmunta Starego z 1542 r., którą O. Augustyn Kordecki błogostawił walczących w obronie klasztoru. Odbywają się również koncerty muzyki dawnej w Bazylice Jasnogórskiej oraz ogólnopolskie sympozja naukowe.

11 września 2005 r. odbędzie się wielkie widowisko muzyczno-teatralne na wałach jasnogórskich, z udziałem wybitnych aktorów i muzyków.

*Prezydent Miasta Częstochowy,
Tadeusz Wrona
Przeor Klasztoru O.O. Paulinów na Jasnej Górze,
O. Bogdan Waliczek*

Wszystkie monety emitowane przez NBP są prawnym środkiem płatniczym w Polsce.